

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Lista
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrtno: 1 šiling.

Za Jugoslavijo
četrtno: Din. 25

Pozamezna številka 10 grošev.

Leto V.

Dunaj, 18. novembra 1925.

Št. 46.

Manjšinski kongres in deželni zbor.

Manjšine so po letih spoznale, da Društvo narodov pri sedanjem mednarodnem položaju ni v stanju rešiti manjšinskih vprašanj, ker so v njem zastopane le narodne večine. V interesu teh je, da narodne manjšine prekoslej izginejo s površja. Manjšine se s tem naziranjem večin ne strinjajo in bijejo obupen boj za naravne in mednarodno priznane pravice. Vzele so rešitev manjšinskih vprašanj same v roke. Sredi oktobra tekočega leta so se zbrali zastopniki skoro vseh manjšin v Ženevi, da določijo splošne smernice, po katerih naj bi se reševalo manjšinsko vprašanje.

Temu sestanku je predsedoval voditelj Jugoslovenov v Italiji, Slovenec dr. Josip Wilfan, ki je bil obenem tudi sklicatelj kongresa. Svetovno časopisje mu je posvetilo ob tej priliki zelo simpatične članke in ugotovilo, da je vodil kongres z izredno spretnostjo. Kongres je sklenil sledeče resolucije:

1. Narodno-kulturna svoboda je kakor verska svoboda duševna dobrina kulturnega naroda. Ta princip se mora priznati kot moralno načelo v odnosih med narodi in mora priti do uresničenja v pozitivnih zakonih in v postavnih ukrepih. Zato mora vsaka država, v kateri se nahajajo skupine druge narodnosti, biti obvezana, da zagamči tem narodnim enotam prostost kulturnega in gospodarskega razvoja in njihovim članom neomejen užitek vseh državljanskih pravic. Priznavanje in oživetje teh načel sta bistvena pogoja sporazumu med narodi in že vsled tega jamstvo za evropski mir.

2. V tistih evropskih državah, v katerih se nahajajo druge narodne skupine, mora vsaka narodna skupina imeti pravico, da goji in razvija svoje narodne posebnosti v lastnih jezikovno-pravnih ustanovah, ki naj bodo po razmerah

osnovane na krajevni ali osebni podlagi. V tej pravici do avtonomije vidijo odposlanci pot, po kateri se more v dotičnih državah vršiti brez vsakih sporov lojalno sodelovanje vseh, manjšin in večin, in po kateri se morajo zboljšati odnosi med narodi Evrope.

3. Trajen mir je v Evropi mogoč samo pod pogojem, da obstoji resnična volja za sporazum med vsemi narodnostmi, zato se bo morala Zveza narodov v smislu svoje jasno določene naloge in svoje izjave od 21. septembra 1922 pečati v prav obsežni meri z narodnim vprašanjem, ki se da rešiti z uresničanjem manjšinskih pravic, izraženih v gornjih resolucijah. Organizirane narodne skupine v Evropi imajo trdno voljo, da pripomorejo, kolikor je mogoče, da Zveza narodov doseže ta cilj. Predsedništvo mora poskrbeti, da se dostavijo te resolucije članom Zveze narodov.

4. Kongres izraža toplo zahvalo vsem mednarodnim organizacijam, ki se bavijo z rešitvijo manjšinskega vprašanja in jih naproša naj v smislu svojih vzvišenih ciljev, nadaljujejo to delo.

Koroški Slovenci smo vedno delali na to, da se reši naše manjšinsko vprašanje v deželi sami, pa smo naleteli vedno na gluha ušesa pri vseh strankah. Zdaj so pa začeli pritiskati na koroške kroge predvsem voditelj nemških manjšin v inozemstvu, ker škoduje zatiranje koroških Slovencev ravno njim, in glasovi iz Ženece so privledli koroške stranke do tega, da se bodo začele menda resno baviti s slovenskim manjšinskim vprašanjem, četudi gospodje okrog Heimatbunda pravijo, da bodo obračunali najprej z nami, potem s socialdemokrati in nazadnje z vlado. Take grožnje kažejo nepoznavanje dejanskih razmer. Mir bo takoj v deželi, če bi kdo obračunal z Heimatbundom, Heimatschutzom in s sorodnimi terorističnimi organizacijami. Inicijativo so dali socialdemo-

krati s svojim predlogom v deželnem zboru dne 10. t. m. Dr. Zeinitzer je predlog utemeljeval s sledečim izvajanjem:

Pet let je že preteklo, odkar je provizorični deželni zbor, sestavljen iz vseh strank, postal slovesno obljubo, da bodo Slovenci pod Avstrijo uživali popolno enakopravnost z Nemci in da se bo ugodilo vsem prošnjam nacionalnega, kulturnega in gospodarskega značaja. Razumljivo je sicer, da je moralo poteči nekaj časa, predno se je med plebiscitom do najhujše mere razvila strast nekoliko polegla in stopilo življenje v trgih in vaseh zopet v normalni tir. Tedaj bi bil pa tudi čas, da bi se bila ta slovesna obljuba izvedla. Mesto tega pa smo v zadnjih letih opazili, da se je sovraštvo v nekaterih krajih cone A zopet poživilo in zavzelo še hujši obseg. Netilo se je to sovraštvo po brezmejni in v zadnjem času naravnost nesramni pisariji slovenskih listov v inozemstvu. Sokrivi so pa pri tem tudi krajevni incidenti, brez taktna ravnanja nahajskanih in neodgovornih faktorjev kakor tudi razburljivi članki v domačem tisku, posebno pa poročila Heimatbunda.

Mi hočemo, da mir v deželi ne ostane odvisen od par takih oseb, ki najdejo tostran in onostran meja svojo eksistenco edino le v tem, da prizadetemu delu naroda ne pustijo priti do miru. Šovinistična hujskarija na obeh straneh ne koristi našemu ljudstvu. Mi tudi nočemo, da se fašisti v Italiji in Orjuna v nemških pokrajinah države SHS. sklicuje pri preganjanju in tlačenju naših sobratov na ravnanje nemške večine na Koroškem napram Slovencem. Netaktno je tudi z naše strani, da obljube, dane v slovesni uri, ne izpolnimo. Gre se torej samo za izpolnitev dane obljube.

Trajen mir v naši deželi pa je samo mogoč, če vzamemo slovensko vprašanje na Koroškem, ne oziraje se na kričanje slovenskih hujskačev v inozemstvu, sami v roke, če odstranimo nezaupanje med slovenskim in vtis slabosti med nemškim delom prebivalstva, če enakopravnost vseh deželanov ne samo priznamo, temveč tudi faktično izvršujemo. In v tem duhu hočemo opravljati petletnico plebiscita. Iz tega vzroka stavim sledeči predlog:

1. Volitev komisije, sestojede iz osem deželnih poslancev, ki bi imela nalogo, preiskati vse pritožbe slovenskega dela prebivalstva radi nepravilnega in protipostavnega ravnanja in, kjer so pritožbe upravičene, predati deželni vladi ali deželnemu glavarju predlog za takojšnjo od pomoč.

2. Volitev štiričlanske komisije, ki ima pod predsedstvom deželnega glavarja proučiti vprašanje slovenskega šolstva in predložiti prihodnjemu zasedanju deželnega zbora konkretne predloge.

3. Obe komisiji sta z drugimi deželnozborskimi odseki enakopravne. (Konec sledi.)

Katoliško stališče.

Misijonska Klaverjeva družba v Solnogradu je razposlala nemške koledarje po vsej N. Avstriji, da bi se razprodali med ljudi. Stojim na stališču, da se nobenemu Nemcu ne sme vsiljevati slovenskega tiska, prav tako pa tudi ne Slovencem nemškega.

Vprašal sem torej v Solnogradu, kaj naj storim z nemškimi koledarji, ker jih ljudje nočejo kupovati.

PODLISTEK

Kovač Franc:

V vlaku.

Ako je le mogoče, se v vlaku vsedem v kot k oknu, da morem nemoteno opazovati ljudi, ki se nehoti pokažejo v svojih značajih in posebnostih. Ta sedi mirno sam za se in gleda skozi okno, drugi začne pogovor z sosedom, katerega še ni nikdar videl in kmalu sta zatopljena v živahen pomenek, kot da bi bila stara znanca. Oni zopet je nezaupljiv in smatra vsakega tujca za potepuha. Neprestano se ozira na prtljago, katero ima položeno pred seboj na polici in je ne izpusti iz oči, v vednem strahu, da mu je kdo ne ukrade, ali pa, kar je še najbolj varno, jo krčevito drži pred seboj na kolenih.

Tako sem zopet nekoč sedel v kupeju v kotu in motril potujoče občinstvo. Poleg mene je sedela gospodična z debelim romanom v roki, zraven nje pa mogočno razkoračen, študent-osmošolec, dolg fant, se je pripravljaj najbrže za šolo in bral Tacita. Komodno in široko je sedel z razkoračenimi nogami, ki so mu molele pod klop sosednega sedeža, kadil cigareto in bil zatopljen v rimskega klasika.

Najbolj me je zanimal moj vis-a-vis, postaran, debelušen gospod, zabuhlega in rudečega obraza, velikih, navzdol visečih, sivih

brk. Na nosu mu je čepel modern ščipalnik z okroglimi, velikimi stekli, da je bil podoben srednjeveškemu alkimistu. Z desnico je skrbno držal poleg sebe na klopi majhen ročni kovčeg in mesnat levico je imel položeno na debelo koleno. Zdel se mi je kot mrtev kip in se ni brigal ne za družbo in ne za lepi razgled skozi okno. Tudi za mene se mi zmenil, akoravno sva si sedela nasproti in sem moral paziti, da se nisem zadell ob njegova kolena. Gledal je nepremično tja pred se nekam v neskončnost in se ni okrenil ne na desno in ne na levo. Samo v gotovih, skoro enakomernih presledkih je segel z desnico v telovnik, privlekel iz žepa droben ključek, s katerim je odklenil kovčeg, vzel iz njega steklenico in naredil dolg požirek. Nato jo je zopet varno položil nazaj v kovčeg, ga skrbno zaklenil in spravil ključek v žep. In zopet je položil levico na koleno ter se zatopil v premišljevanje, dokler ga ni vnovič premagala želja po novem požirku, do katerega se je pripravil z istimi okolnostmi.

Na postaji je vstopil mlad fant, zagorele polti, črnih las in lokavega pogleda. Oblečen je bil v gosposko, a ponošeno obleko, katero je deloma zakrival siv gumijev plašč. Vagabund, ki se ne poprime resnega dela, temveč se rajši peča z obrtjo, kjer se da brez truda lahko in mnogo zaslužiti. V njegovih kretnjah in celem nastopu se je videlo, da je obhodil že dosti sveta.

(Konec sledi.)

Dobil sem odgovor in ta odgovor je tako zanimiv, da ga hočem tukaj objaviti. Odgovor stoji namreč na pristno katoliškem stališču, da Klaverjeva družba ni nemška, marveč katoliška, mednarodna in vsenarodna. Zato da jim je popolnoma vseeno, v kakšnem jeziku kdo želi misijonske tiskovine. Vsakdo jih lahko dobi v kateremkoli jeziku hoče. Njim gre samo za to, da razširijo zanimanje za misijone med ljudstvom. Vsak lahko dobi in naroči tiskovine, v katerem jeziku želi: v slovenskem, nemškem, laškem, češkem, poljskem, angleškem, ogrskem itd. Jezik jim je samo sredstvo, ne cilj. Zato da mirno lahko pošljem nemške koledarje nazaj in mi dopošljejo slovenske.

Bil sem vesel tega odgova. V resnici katoliški odgovor! Pristno katoliško stališče!

Sedaj pa recite, ali je katoliško tole stališče: Več nemških duhovnikov je na slovenskih, ali kakor pravijo „dvojezičnih“ župnijah, ki nočejo širiti slovenskega tiska. Nočejo širiti ne slovenskega misijonskega lista, ne Bogoljuba, ne Glasnika, ne knjig Mohorjeve družbe. In zakaj ne? Ali mar ni vse to katoliško? Ali bi ne bila to njih poklicna dolžnost? Ali jim ni naročeno celo od škofa samega, da morajo širiti tudi slovenski tisk? Vse to je resnica.

Oni pa nočejo širiti teh stvari samo zato, ker so slovenske! Oni širijo samo nemški tisk! To ni katoliško, to je vsenemško stališče! To ravnanje je nekatoliško, to je v duhu vsenemškega imperijalizma! Kaj bi rekli o slovenskem duhovniku (saj jih je bilo že več na nemških farah nastavljenih), če bi npr. v Labudski dolini začel širiti Bogoljuba, Glasnik, knjige Mohorjeve družbe? Vsi bi ga obsojali in po pravici!

Če vsenemški liberalni nacionalci širijo samo nemški tisk, razumemo, kajti njihov malik je nemški nacionalizem. A da katoliški duhovnik stoji na istem vsenemškem stališču, tega ne razumemo! To ni katoliško, to je nemški imperijalizem! Katoliška Cerkev ni nemška Cerkev!

In mislim, da je popolnoma v duhu katoliške, nadnarodne in vsenarodne Cerkve, če javno protestiramo zoper to nekatoliško, nemško-imperijalistično postopanje!

Nam koroškim Slovencem neprestano očitajo prenapeti nacionalizem, nam, ki samo branimo svoje naravno narodno pravo, oni sami pa stoje popolnoma na nekatoliškem vsenemškem imperijalističnem stališču!

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. V proračunskem odboru so grajali poslanci vlado, ker ne začne zidati vzhodne železnice. Celovski občinski odbor je vlado že večkrat pozval, naj z delom vendar enkrat začne. Angererjev predlog, da se zidava postavno zajamči, je odbor že zdavnaj sprejel, a vlada ne izpolni svoje obljube. Koroško prebivalstvo ima vsled tega veliko škodo. Angerer je še omenil, da je vlada to že pred plebiscitom obljubila, pa obljube še sedaj ni izpolnila. Obljuba bo ostala obljuba; deželna vlada jih ne izpolnjuje, zvezna pa tudi ne. Na vzhodno železnico pa bomo še dolgo čakali, ker bodo za investicije namenjen denar pobasali sedaj uradniki. — Dr. Seipel je zadnjič s svojo izjavo državne uradnike hudo razjezil. Sedaj pravi, da je storil to vsled tega, ker je prijatelj uradnikov. Napačno bi bilo, pravi, ako bi se uradnike pravočasno ne opozorilo in jih postavilo pred izvršeno dejstvo. Mogoče bi bilo dobro, če bi se odvzela uradnikom stalnost in se jih izenačilo z zasebnimi. Kakor morejo živeti zasebni uradniki, tako bi mogli tudi državni. Država pa bi se iznebila velikih bremen.

Štirinrtideseto poročilo generalnega komisarja obsega čas od 15. septembra do 15. oktobra. Dr. Zimmermann z zadovoljstvom ugotavlja, da dohodki v avgustu presegajo vse dosedanje mesečne dohodke 1. 1925. To je najljubše, da upniki niso prikrajšani. Primanjkljaj trgovinske bilance se je zmanjšal predvsem vsled tega, ker se je znižal uvoz. V septembru se je po načrtu vrnil predujem, ki se je dovolil svoj čas tobačni režiji in železnici. Zato pa je dobila finančna uprava zopet 8 milijonov šilingov predujma, da more zadostiti svojim potre-

bam. Uradnikov se je doslej odpustilo skupno 78.249.

Jugoslavija. Jugoslovani so odgovorili na fašistovski napad na „Edinost“ v Trstu in na poškodbo Vilharjevega spomenika v Postojni z demonstracijami v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Dubrovniku, Splitu itd. Policija je demonstracije prepovedala, vsled česar je prišlo na več krajih do spopadov; v Splitu je padlo 100 strelcev, ki so več oseb ranili, 20 demonstrantov je bilo aretiranih, v Zagrebu sta bila odstavljena veliki župan in policijski šef in to na pritisk Italije, ker je bila sežgana italijanska zastava. Poleg tega je morala dati vlada Italiji zadoščenje. Dr. Ninčič je na interpelacijo odgovoril, da napad v Trstu ni bil naperjen proti Slovincem in da on nima pravice vmešavati se v notranje razmere Italije. Interpelanti se z odgovorom niso zadovoljili. — Prosvetni minister Vukičević je podal ostavko. Govori se že o demisiji celokupne vlade. — Vsi dijaki jug. vseučilišč so stopili v tridnevno stavko, ker je bilo v Zagrebu aretiranih 9 dijakov.

Ferdinand z Radoslavovim se vrača? V dobro informiranih bolgarskih političnih krogih zatrjujejo, da se pripravlja v Bolgariji velik političen prevrat. Vlada profesorja Cankova je dogospodarila in je vprašanje najbližnje bodočnosti, da poda demisijo. Politične stranke so med seboj tako nesložne, da ni pričakovati, da bi mogle odločilno poseči v tok in razvoj dogodkov. Edini faktor, ki je močan dovolj, da prihaja tu v poštev, je makedonska revolucionarna organizacija, takozvani makedonstvujoči. Ti so činitelji najbližje bodočnosti! Kot gotovo dejstvo je smatrati, da prevzamejo ti po odstopu kabineta Cankov, s čemur je računati nemara že v nekaj dneh, državno oblast v svoje roke. Javna tajnost je, da nameravajo v tem slučaju poklicati zopet na prestol bivšega kralja Ferdinanda. Kralj Boris bi se zaenkrat odpovedal kroni, predsedništvo ministrskega sveta pa bi prevzel dr. Radoslavov, ki je Bolgarijo zapletel v svojo vojno na nemško-avstrijski strani in živi sedaj v pregnanstvu v Nemčiji.

Češke volitve. Kandidatne liste, ki so morale biti vložene do dne 31. m. m., je sprejela posebna komisija, katera je izžrebala tekoče številke za vsako listo. Skupno je v celi republiki vloženih 31 kandidatnih list, ki se tako delijo po izžrebanih tekočih številkah: 1. Meščanska lista. 2. Mährischer Landbund. 3. Čehoslovaška agrarna in konservativna stranka. 4. Ukrajinska krščansko-socialna stranka. 5. Socijalno-demokratska stranka (češka). 6. Deutsche National-Partei. 7. Obrtniška stranka v Podkarpatski Rusiji. 8. Obrtniško-trgovska stranka. 9. Deutsche sozialdemokratische Arbeiter-Partei. 10. Poljska narodno-delavska zveza. 11. Deutsche christlich-soziale Partei. 12. Narodna stranka dela. 13. Madžarska kmetska stranka. 14. Čehoslovaška stranka malih poljedelcev. 15. Komunistična stranka. 16. Dvojna lista avtonomnega poljedelskega saveza. 17. Deutsche national-sozialistische Arbeiter-Partei. 18. Slovaška narodna stranka. 19. Židovska gospodarska stranka. 20. Narodno-demokratska stranka. 21. Čehoslov. socialistična stranka. 22. Republikanska agrarna stranka. 23. Neodvisna komunistična stranka. 24. Bund des christlichen Landvolkes. 25. Zapadno slovaška krščansko-socialistična stranka. 26. Češko-slovaška ljudska stranka. 27. Bund der Landwirte. 28. Židovska stranka. 29. Slovaška ljudska stranka. 30. Mährische Bauern-Partei. 31. Deutsche Frei-sozial-Partei. Večina list je, kakor se že iz naslovov vidi, pokrajinskega značaja ter kandidira samo v posameznih ali pa največ v par okrajih. Samo obrtniki (lista 8) in narodna stranka dela (lista 12) veljata za 20 okrajev. Češki Nemci so se zelo trudili, da bi prišlo do sprazuma med strankami in da bi se postavila skupna lista, pa vse zastonj. 9 nemških strank je predložilo kandidatne liste, kar kaže o veliki razcepljenosti. Sedaj je došlo do sporazuma med petimi strankami, ki bodo po volitvah skupno nastopale.

Bratje in sestre ne spite!

DOMAČE NOVICE

Državni praznik. Bilo je v onih mračnih jesenskih dneh leta 1918, ko sta po porazih na vseh frontah razpadali centralni državi, ko so se podirali cesarski troni, so se narodi otresli tiranstva absolutističnih vladarjev in njihovih vlad in proklamirali svoje narodne države. Le majhen del je ostal od bivše mogočne Avstrije, Nemška Avstrija s približno šestimi milijoni prebivalstva. Nemška Avstrija se je svečano proglasila 12. novembra 1918 za republiko Avstrijo. V spomin na ta svečan trenutek, ko je zmagala demokracija nad silo, se praznuje vsako leto 12. november kot državni praznik. Republika — ljudovlada. V republiki ne vlada ena oseba sama, temveč ljudstvo, narod odnosno od naroda izvoljeni zastopniki, ki so za svoje delovanje odgovorni narodu. Ta dan osobito praznujejo socijaldemokrati, predbojevniki demokracije. Trgovine in uradi so ta dan zaprti, na predvečer se vršijo bakljade z godbo po mestih, vojaške parade, sprejemi pri zveznem predsedniku in svečane predstave. Na ta način se je tudi letos praznoval 12. november. Žal, da je neugodno vreme preprečilo celotno izvedbo svečanega programa. Mase naroda pa stoje praznovanju brezbrizno ob strani. Treba bo še časa, da bo narod pojnil važnost tega dne in se proslav udeleževal tudi dejansko.

Deževje. Tlakomer je pretekli teden tako nizko padel, da je postalo takoj jasno, da je na pohodu skrajno neugodno vreme. Ni nas varal. Nastopilo je teden trajajoče nepretrgano deževje: po gorah je padal sneg, v dolini pa je mestoma lilo kot iz škafe. Škoda, ki jo je napravilo deževje, je v vseh državah velikanska. Glina je preplavila del med Šentvidsko in Freudenberško cesto, hiše so bile v vodi, da so morali poseči vmes pionirji. Nihče se ni ozrl na nesrečne prebivalce teh hiš, ko so tekali po mestu brez prenočišča. Pred Krivo vrbo je zasul plaz želez. tir, med Sinčo vasjo in Kamenom se je proga usedla, v Sloveniji je plaz prevrnil dva vlaka, železniški promet z Mariborom je bil prekinjen, reke so stopile čez bregove in poplavile cele pokrajine in vasi, Soča je odnesla mosti pri Gradiški itd. Z drugih držav se poroča o toči, nevihti in snežnem metežu.

Strah jih je. Iz „Tagesposte“ posnemamo, da je na občnem zboru „Kärntner Landsmannschaft“ dne 6. t. m. poročal uradnik Pirkenau o pogajanjih z nemškonacionalnim „Arbeitsringom“, ki se bavi z grožnjami Jugoslovanov napram Koroški. (Arbeitsring zbira prispevke za obrambo proti jugoslovanskim napadom in je zbral doslej že 1400 Š. Darujejo predvsem odvjetniki, zdravniki in višji uradniki, ki imajo previsoke plače in jih plačujejo davkoplačevalci. Op. ur.) Poročevalec je ugotovil, da se zbira v obmejnih koroških krajih orjunaške bande, ki nameravajo vpasti 1. decembra na Koroško. Hujskarija ne izhaja samo iz Ljubljane, temveč tudi od v Celovcu delujoče „Koroške slovenske stranke“, katero je pred kratkem obiskal tudi dr. Brejc iz Ljubljane (menda so ga videli v sanjah. Op. ur.). Druga zadeva, ki da misliti, je, da je bil pri manjšinskih razpravah Društva narodov le slovenski agitator dr. Petek, da so se razprave mogle opirati samo na od dr. Petka predložene in v Ljubljani v petih jezikih tiskane brošure o varstvu manjšin (sanjalo se jim je). Zato je potrebno, da predloži tudi Koroška Društvu narodov knjigo o varstvu manjšin. Izdaja te knjige bi stala 5000 šilingov. Obrnili se bomo na prebivalstvo Koroške za prostovoljne doneske. — To poročilo se je poslalo v Gradec le zaupno v informacijo, a Tagesposta je storila to nepremišljenost, in poročilo objavila. Čez to se gospodje okrog Landsmannschaft prav hudo jezijo.

Opozorjamo naše čitatelje na to, da sledeče številke razredne loterije: 47.463, 47.500, 60.622, 60.628, 67.911, 67.968, 67.969, 67.976, 70.555, 73.096 do 14. žrebanja še ni so zadele in da imajo največje izgleda na dobiček v 14. razredni loteriji. Naveden številke se dobe samo pri poslovalnici J. Prokopp, razpošiljalnica v vse zvezne dežele v Badnu pri Dunaji. Naročilnice za srečke te poslo-

valnice so priložene naši današnji številki. Veliki izgled na dobiček! 138

Nove šole. O šolah ne tožimo samo Slovenci na Koroškem, da so slabe, tožijo tudi izvedenci, da niso za kmeta, da se vse vzgaja za mesta. V tem spoznanju se je združilo v Dunajskem Novem Mestu 200 učiteljev in učiteljic, ki so si priredili poseben kurz, na katerem so se posvetovali, kako se naj ljudska šola na deželi preuredi, da bi bolje služila ljudskim potrebam? Posebnih zaslug sta si v ti stvari že pridobila šolski nadzornik dr. Guttenberger in ministerialni svetnik dr. Battista. Predavatelji so posebno naglašali, da se naj zgodovinski pouk drži domače grude in da se morajo otroci baviti tudi z delom. Za dekleta se je posebno še naglašal pouk v gospodinjstvu.

Okradli so ga. Pd. Wunder na Planici pa nima miru in sreče. Vse se tako razvija in dela na to, da mu še bolj zagreni že itak dosti grenko življenje v solzni dolini. Po plebiscitu so ga najprej preganjali vsled narodnega prepričanja, l. 1921 pa je dobil nepričakovan ponočni obisk. No, pa tedaj je njegova hčerka zalotila žensko, ki je nosila ukradene reči, da jih je dobil nazaj. 31. oktobra pa je moralo priti več lopovov, ker so privlekli pod okno tako težak smrekov hloh, ki ga en sam nesti ne more. S tem hlohom so zlomili 2 cm v kvadratu debelo železno mrežo in zlezli v pritlične prostore poleg stanovanjskega poslopja stoječega objekta. Tatovi menda ne bodo daleč, ker niso vzeli gornje obleke, temveč samo perilo: 25 m finega platna, rjuhe, srajce, obrisače itd. v skupni vrednosti okrog 2 milijona kron. Želimo, da bi Wunder tudi sedaj na tako lep način dobil svoje stvari nazaj kot leta 1921.

Pri nas pod Peco. Hočemo se tudi mi enkrat oglasiti in povedati ljubim čitateljem širom naše domovine, da ne samo v Selah, ampak tudi pri nas še živi slovenski narod in kljubuje sovražnim udarcem, še živi tod in še poje lepo slovensko epsem. Lahko še vzkliknemo z Gregorčičem:

Tu biva narod še krepak,
tu biva narod poštenjak,
ki svet ga še okužil ni,
ki čas ga omehkužil ni...

Lepo je pri nas vsaki čas. Lepo spomladi, ko žari narava vsa sveža in mlada. In takole zvečer — ej ti sanjavi pomladni večeri — komaj da odpoje kos v goščavi svoje mehke melodije in le še poredni veter vasuje v košatem drevju ter šepeče z mladimi listi, zavre iz krepkih fantovskih grl krasna pešem naša, priljubljene Gregorčičeve „Njega ni,“ „Izgubljeni cvet“, seveda ne manjka vmes katera našega Lesičjaka, ki je tukaj še ohranjena. Pa jeseni ko so enkrat poljski pridelki že spravljani pod streho, tedaj poiščejo naši „deklički“ trlice in začne se „taritva“. Med delom ves čas šala, smeh in petje brhkih Podjunčank. Marsikateri radovednež, hoteč si preveč iz bližine ogledati veselo življenje, jih pa tudi pošteno izkupi, nagajive terice ga namašijo s „pšenico“ (pezdirjem), da mu koj mine veselje siliti v družbo kamor ne spada. Ko pa si enkrat Peca natakne ogromno belo kučmo in si ogrne istotako topel kožuh, zabrne v zakurjenih sobah kolovrati, vmes babičine pravljice ter dedejeve pripovedi o davnih starih časih. Pač, krasna povest je to, polna poezije, polna lepote. Ni povest, življenje našega naroda je, zatiranega, k smrti obsojenega. Ali dokler še ljubimo in ohranimo navade naših prednikov, dokler še doni lepa slovenska pesem preko naših trat, tako dolgo bo živel tudi slovenski narod še na Koroškem. Tudi naša društva v Šmihelu, v Pliberku in Globasnici poživljajo ob zimskem času svoje delovanje, Sestanki, igre, eno za drugim, pa — pridite sami enkrat in nas boste videli, da čisto zadnji tudi pod Peco nismo.

Šmihel nad Pliberkom. (Radio.) Že parkrat je objavil „Koroški Slovenec“ iz raznih krajev, da so dobili radio-aparat. Šmihelčani sicer nismo hoteli se pohvaliti, da, kakor imamo že petnajst let električno silo, smo bili tudi prvi v slovenskem delu Koroške, ki smo dobili radio-aparat. Tudi radi tega nismo poročali, ker so imeli naši radio-večeri svoj poseben uvod. Ker pa napredni Šmihelčani nočemo na enkrat veljati za nazadnjaške, bomo pa

povedali in sicer vse povedali. Že tri mesece poslušamo v Šmihelu, ob lepih večerih, kadar nismo preveč utrujeni in kedar je vreme likaj ugodno in če kaj drugega ne kaže, lepe koncerte, razne govore in poročila, celo pridige in slično iz največjih evropskih mest. Radio danes pri nas v Šmihelu torej ni več kaj posebnega. Ker pa smo pri nas vedno originalni, se je moralo seveda tudi nekaj posebnega dogoditi, ko smo radio-aparat dobili in si ga pripravili. Komaj se je zvedelo, da je v Šmihelu radio, je nastalo veliko razburjenje. Varnostni organi so nastopili, slušala so se odzvala kot bi bil radio v Šmihelu nekaj, kar bi ogrožalo obstoječi red in mir. Čeprav je v deželi že na stotine radio-aparatov, čeprav je bil tudi tedaj že v bližnjem Sorgendorfu, a da bi imeli v Šmihelu radio in to celo pri Šercarju, to pa vendar ne gre! Seveda so se gospodje kmalu pomirili, ko so pogledali odredbe o radiu, ki tudi Šmihelčanom ne prepovedo si radio postaviti, ako plačajo, kar se od njih zahteva in se ravna po navodilih. Pa nič ne de. Ob takih prilikah spoznamo, od česar se puste gotovi gospodje voditi, kadar se gre proti Slovencem. Ako bi se pustili voditi od treznega razuma, bi najprej šli, se vsedli, preštudirali postavbe oziroma odredbe, si s tem eno blamažo prihranili in malo razburjenja bi tudi izostalo. Pa, kakor rečeno, spada to že bolj v zgodovino prvega radia v Šmihelu in se radi tega prav nič več ne razburjamo. Le škrat še včasih pride v aparat, ki malo nagaja. Nekaj pa mora biti, sicer bi bilo preveč lepo poslušati. Ako koga veseli, lahko pride v Šmihel radio poslušat. Še vstopnine ni treba plačati. Samo dobra ušesa naj prinese s seboj.

Škocijan. Jugoslovanski listi se zadnji čas mnogo bavijo s sleparjem Vojho Mikolji, bivšim poštnim uradnikom, ki je osleparil čekovni urad v Zagrebu za 2 milijona dinarjev na tako prebrisan način, da si oblasti ne upajo objasniti javnosti, ker bi ga drugi posnemali. Ponaredil je dva čeka poštno-čkovnega urada in dvignil denar v zagrebških bankah in izginil z mastnim plenom. Policija ga je izsledila v Hamburgu, odkoder se je nameraval napotiti na Madeiro v svrhu zdravljenja pljučne bolezni, in zaplenila še 800.000 dinarjev. Ta slepar je znan tudi nam. Že leta 1922 je osleparil čekovni urad za 2.300.000 kron in pobegnil na Koroško, kjer je bil aretiran. V Podgradu pri Škocijanu si je kupil vilo pod napačnim imenom, ki je sedaj seveda last južgoslovanske države. Tri leta je dobil tedaj kazni, pa je bil vsled amnestije izpuščen decembra lanskega leta, a sedaj bo sedel gotovo zopet več let.

Št. Primož v Podjuni. (Vsakdo.) Dne 15. t. m. smo imeli čast pozdraviti v naši sredi znane igralce globaškega izobraževalnega društva. Že desetletja deluje to društvo in se bavi že od začetka tudi z diletantskimi dramskimi predstavami. Zato ima tudi kolikortoliko izvežban igralski material na razpolago. Igra „Vsakdo“ sama na sebi ima krasno jedro: življenje bogatina stiskača, z vsemi slabimi lastnostmi, kateremu je denar vse, ki se tik pred smrtjo spokori in doseže usmiljenje Vsegamogočnega. Če bi hoteli ocenjevati vsakega igralca posebej, bi vedlo predaleč. Priznati pa se mora, da so se igralci vživeli v vloge in spoznali smisel igre in jo tem primerno tudi predstavljali. Vsi gledalci smo stalno se menjajočemu in napetemu dejanju sledili z napetostjo in nam je igra vsebinsko kakor po proizvajanju ostavila najboljši vtis. Splošna sodbja se je glasila zelo laskavo. Globaškemu izobraževal. društvu izreka tem potom bratsko tukajšnje društvo zahvalo in želi, da bi tudi druga društva gostovala iz kraja v kraj, da bi se društva razbremenila s prireditvami in se mogla bolj posvetiti drugim smotrom, ki jih predvidevajo društvena pravila.

Sele. (Naša elektrika in drugo.) Naše prirodne vodne sile ne dajo miru raznim firmam, ki bi jih rade izrabile za napravo elektrike. Že tri firme se nam ponujajo za zgradbo električne naprave. Vse prav, priznamo, da nudi elektrika mnogo prednosti za luč in pogon strojev in takoj bi se odločili zanjo. Če bi ne bilo takih velikih težkoč s pokritjem stroškov. Po proračunu ene tvrdke bi stala cela naprava okoli ene

milijarde kron. To je za nas ogromna svota, ki je nikdar ne spravimo skupaj. Če bi se tega podstopili, bi nazadnje imeli elektriko, pa bi bile hiše brez gozdov, živine in vse zadolžene. Sedanji čas ni ugoden za tako veliko podjetje. Povsod vlada pomanjkanje denarja. Živina ima nizko ceno. Čudno se nam zdi, da plačujejo mesarji za dobre klavne telice le 9000 K kilo, medtem ko meso prodajajo po 28.000 K. Davki in razna plačila pritiskajo vedno bolj. Eksekutor ima po Selah dosti opravkov. Najbolj resnična pesem je sedaj tista, ki pravi: Kje bom jemav, kje bom jemav, kje bom jemav, da bom tebi dajav?...

Borovlje. (Občinska seja od dne 27. X.) župan poroča, da je odbornik vsenemške stranke g. Struger Pavl odložil odborniško mesto, kar se vzame na znanje in pozove njegov namestnik. Proračun kraj. šolskega sveta Bajtiše za leto 1926 se bo pretresaval skupno z boroveljskim in se za sedaj odloži. Za otroški vrtec se dovoli 10 m trdih drv. — Kanalizacija se podaljša od Bundrove do Boštove hiše. Rekurzi lesnih trgovcev H. Husa in T. Olipa radi previsokih prispevkov k bajtiški cesti se odklonijo, ugotovi pa se istemu od g. Rakuškega. Pri tej priliki povzame besedo soc. dem. obč. svetnik g. Ebner ter oriše zadevo bajtiške ceste. Vzdrževanje te ceste je stalo zadnje leto 9000 Š. K temu prispeva občina 25%, in ostalih 75% se razdeli na dotičnike, ki cesto največ rabijo. Do danes pa je bilo vplačanih od interesentov šele 1700 Š. „Kärntner Tagblatt“ z dne 25. X. pa piše o slabem stanju te ceste ter pravi, da je dobila občina za to cesto 9000 Š in se boji, da bi se ta denar ne porabil za zidanje kina. Stvar je v resnici čisto drugačna. Za prebivalce borovelj. občine bi se dala ta cesta za mal denar dobro vzdrževati, a rabijo pa isto večjidel tuji lesni trgovci, vzdrževanje pa se zahteva od Borovelj. — Trgovcu Josipu Renko se dovoli sprejem v domovinsko zvezo, da bo mogel optirati. — Prošnja Valentina Maurer za gostilniško koncesijo se zavrne, ker je že itak preveč gostiln. — V porotno komisijo se izvoli: za soc. dem. stranko Just V. in Bergmann, za velenemško stranko g. Kottersch in za Slovence g. Kometter.

Št. Lipš. Akademski slikar Avgust Veiter, globoko veren mož, ki stanuje v Celovcu, je naslikal izvanredno lepo podobo Jez. Srca za veliki oltar farne cerkve. Podoba je človeške velikosti, ima roke razprostrate kakor bi hotela vse objeti in spodaj klečita dva angeljca. Podoba se je umetniku res prav dobro posrečila. (Za taka dela pa priporočamo mi slovenskega slikarja v Celovcu. Op. ur.)

Žitara vas. 9. novembra je umrla po dolgi in mučni bolezni Lesjakova mati. Da je bila zelo spoštovana, je pokazal tudi pogreb, katerega se je udeležilo lepo število ljudi od vseh krajev in spremilo rajno k počitku. Globokoverni slovenski rodbini naše srčne sožalje. Naj počiva v miru!

☛ GOSPODARSKI VESTNIK ☛

Seja deželnega kulturnega sveta dne 5. novembra 1925. Socijalno zavarovanje.

O socijalnem zavarovanju se že desetletja govori. Delavec nima svojega doma, zaslužek je ravno tolik, da zadostuje od danes na jutri; kaj pa potem, ko pride starost, ko človek obnemore, ko pride bolezen? Za uradnike je država poskrbela; za starost jim daje pokojnino, če kedo zboli ima svojo plačo naprej. Za bolezni so si uradniki pred par leti napravili zavarovalnico. Zdaj se predloži postava, ki bo precej vsestransko zavarovala delavce za slučaj bolezni, za nezgode, za obnemoglost (invaliditeto), za brezdelnost, za starost. Zavarovani bodo vsi posli, delavci in učenci, le za kmečke posle in delavce se bo poskrbelo šele s posebno postavo. Bolniško zavarovanje bo zavarovancu poskrbelo zdravniško pomoč oz. babico, bolniško podporo, ako je bolnik bolan čez tri dni, in sicer 0 g do 4-8 šilingov na dan. Ako treba, da bi bo zavarovalnica bolnika v bolnišnico in tam zanj plačevala. Ako umre zavarovanec, se dobi podpora za pogreb in sicer 50 kratna dnevna bol-

niška podpora, najmanj pa 60 šilingov. Če mogoče in treba, bo zavarovalnica zavarovancem poskrbela tudi bolniško postrežbo, zdravljenje v zdravilišnih in letoviških. Zavarovane ženske dobe, če se poročijo, znaten prispevek za nakup raznih potrebščin. Zavod nakazuje tudi za čas, ko dela ni, da delavec ne bo brez vseh dohodkov. Za vse te potrebe se bo plačevalo 15% zaslužka, za delavce na kmetih, pa ki jih za brezdelnost ni treba zavarovati 10:5%. Sicer predlog pravi, da polovico plača delavec, polovico gospodar, a končno pride le vse na delodajalca. Ako delavec torej zasluži mesečno zdaj 150 šilingov, se bo za zavarovalnico plačevalo 22 šilingov. O ti stvari obširno poroča tajnik dr. Stotter.

Preds. Supersberg naglašja, da je takšno zavarovanje potrebno tudi za kmečke delavce; država naj le skrbi, ba bodo kmetje mogli plačevati. Kmečka zavarovalnica za bolezní se je dobro uveljavila, zlasti odkar se bolnikom ne daje več denarja, marveč skrbi samo za zdravnika in zdravila, in če treba da bolnika v bolnišnico; zdaj se je število bolnikov počez znižalo od 300 na 70.

Ker vlada predlaga to postavbo zdaj z opombami, da se pred letom 1928 radi krize v industriji ne more uvesti, naglašja dr. Lemisch da pride trgnotek, ko bo vlada zopet morala ukloniti se pred socijalnimi demokrati. 30% vseh stroškov pride na zavarovanje zoper brezdelnost. Na kmetih je dela dovolj, če drugega ni, naj se ljudje deneno na ceste. Bolniško zavarovalnico je napravila dežela, ko zdaj hoče zavarovati država še kmečke delavce, zahtevamo posebno zavarovanje. Velike zavarovalnice jemljejo z dežele veliko denarja, ki se drugod nalaga, ko ga v deželi primanjkuje. Glavni zavarovalni urad na Dunaju je nepotreben, tu se le za žide zopet potrebuje neka služba.

Preds. Supersberg: Zavarovalnica za nezgode je imela l. 24. 17 milijard dohodkov, le 2 milijardi ste se izplačali zavarovancem, 3 milijarde je stala uprava, 12 milijard se je dalo v rezervni fond. To zavarovanje naj se združi z našim bolniškim; treba je le par oseb več nastaviti.

Hernler pozdravlja to zavarovanje, ker zdaj nastanejo veliki stroški občinam, ko je treba skrbeti za stare delavce, ki so poprej delali v tovarnah. Stroški za siromake se bodo znižali.

(Dalje sledi.)

Sejem v Pliberku 9. XI. Živine je bilo prignane 200 komadov. Cene: voli 1,20—1,40, krave 1—1,20, telice 1,20—1,30, teleta 1,70 do 1,80, svinje 2,60, ovce 0,80—1 Š za kg žive teže. Konji 300—700 šilingov.

Dunajski trg. Živina: pitani voli 1,15 do 1,90, biki 1,15—1,55, krave 1,10—1,55, drobnica 0,50—1,12, mesne svinje 1,80—2,35, pitane svinje 2,05—2,47, teleta 2—2,40 Š za kg žive teže; zaklana teleta 2,30—3,—, mesne svinje 2,40—2,90, pitane svinje 2,50—2,85, ovce s kožo 0,80—1,80, brez kože 1—2,30 za kg. Meso: goveje 1,60—3,40, telečje 2,30—3,20, svinjsko 2,30—2,80 Š za kg. Konji: težki vprežni 600 do 1400, lahki vprežni 400—1200, kočijaški 500 do 1200 Š komad, klavni 45—90 g kg. — Žito: pšenica 36—37, rž 25—27, ječmen 27—39, koruza 28—29, oves 28—30, fižol 38—50, grah 50 do 60 g za kg. — Mlevski izdelki: pšenični otrobi 16—16,5, rženi otrobi 15,5—16,—, pšenični zdrob 74—76, pšenična moka 70—72, ržena moka 44—46 g za kg. — Krma: sladko seno 12,50—15,—, slama 6,50—11,— Š za metercent. Jajce 0,21—0,24, čajno maslo 7—7,60, namizno 5,60—6,60, za kuho 4,40—5,—, strd 3,60—4,40, skuta 0,80—1,40 Š za kg.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. V Görlitzu v Prusiji je zgorelo z mlinom 2500 vreč moke, 1000 q otrobov in 4000 q žita. Požigalci so posestnika pobili. — V nekem premogovniku pri Manchesteru je zasul plaz kamenja 6 rudarjev. Pet jih je bilo ubitih, eden pa težko poškodovan. — Prometno ministrstvo je odpravilo na vlakih I. razred, ker so ti vagoni večinoma prazni. — Tržaška „Edinost“ je zopet izšla. — Računanje v šilingih bo postalo z novim letom pri nas obvezno. — Krono so zavrgli tudi Madžari, kjer velja

samo pengő. — S prihodnjim letom pride v Celovec nemški konzulat. — Leta 1923 se je pripetilo v Zed. državah 84.000 nesreč: 37 oseb na dan so povozili avtomobili, 36 se jih je poškodovalo vsled padca, 19 utonilo, 18 pa na železnici ponesrečilo. — Število brezposelnih se je na Koroškem pomnožilo za 280 na 2143 oseb.

Listnica uredništva.

Za odgovore na razna vprašanja je treba priložiti vedno tudi znamko ali dopisnico. Brez tega se znanprej ne bo več odgovarjalo. — **S. Dolinčiče.** Če imate kaj izvirnega, pa pošljite. Bomo videli. Ša c bo mogoče poraben v jedru z druge strani, pesmi nam pa nikdar več ne pošiljajte.

VABILO

(:) na igro (:)

Lepa Vida

dramo v 5 dejanjih, ki jo priredi izobraževalno društvo „Kočna v Svečah, dne 22. novembra 1925 ob 3. uri popoldne v prostorih gostilne „Adam“. — Med odmori poje domači pevski zbor. — Šolarjem vstop prepovedan! — Naj nihče ne zamudi prilike si ogledati to lepo igro, ki bo igrana prvič na Koroškem. ODBOR.

Tovarniška zaloga usnja

Julijus Blass

Celovec, Novi trg šte. 4

Ima v zalogi vse kožne izdelke ter kupuje in prevzema v delo sirove kože.

Izšla je Blasnikova

„Velika Pratika“

za navadno leto 1926, ki ima 365 dni. „Velika Pratika“ je najstarejši slovenski kmetijski koledar, ki je bil najbolj vpoštevani že od naših pradedov. Tudi letošnja obširna izdaja se odlikuje po bogati vsebini, zato pride prav vsaki slovenski rodbini. Stane 5 Din. in se naroča pri

J. BLASNIKA naslednikih,
tiskarna in litografični zavod
Ljubljana, Breg šte. 12.

Naznanilo.

Dovoljujem si, naznaniti vsem cenj. somišljenikom, trgovcem in odjemalcem, da izvršujem

sodarsko obrt

in izdelujem le prvovrstno sodarsko robo kakor žehtarje, vodne škafe, velike in manje banje (bance), periljake, pinje, „kebre“ itd.

Potrudi se bom, zadovoljiti trgovce in odjemalce z dobrim blagom in nizko ceno.

S spoštovanjem

JAKOB OGRIS, sodar
v Kočuh, pošta St. Margareten
im Rosentale.

Nujno rabim molitvenik izdan od Jožefove družbe l. 1898

Fecht „Himmelsbrot“.
Kdo mi ga more preskrbeti? Poljanec. 147

Prevzete trgovine!

Dovoljujem si, vljudno naznaniti cenj. prebivalstvu Borovelj in okolice, da sem prevzel bivšo trgovino Jos. Freisitzer in da jo od 15. t. m. naprej vodim pod svojim imenom. Vsled dolgoletne prakse pri tukajšnji firmi A. Kometter bom v stanu ustreči vsem zahtevam cenj. občinstva in se bom potrudil, pridobiti mojemu predniku izkazano zaupanje v še večji meri. 148
S spoštovanjem **Albin Mischitz.**

Mlatilni stroj

skoro nov, 5 vrst zob
se ugodno proda
Naslov se izve pri:
Zadrugi v Sinči vasi. 149

Moderna žaga

ob kolodvoru prevzema žaganje vsakovrstnoga lesa po naročilu ter kupuje hlode po dnevni najvišjih cenah. — Ponudbe pod „Moderna žaga“ na uprav. lista. 150

HLAPCE

trezne, ki se razumejo na kmetijstvo in vožnjo **sprejme** večji posestnik v dolini in blizu kolodvora z najboljšo mesečno plačo. Priglasiti se je v upravi „Kor. Slov.“ 151

Vabilo na burko s petjem »MOČ UNIFORME«

ki jo uprizori Bralno društvo v Skocijanu v nedeljo, dne 22. novem. t. l. ob 3. uri popl. pri Rušu v Samožni vasi. Vse prijazno vabi odbor. 152

Inserirajte v Koroškem Slovencu!